

Interpretatio. A. 312 devicto Maxentio Constantinus Roma perrexit Mediolam ibique nuptias sororia Constantinae cum Licinio celebravit. Ibidem convenerunt de Christianorum cultu libere admittendo, qua de re deinde edictum propositum est a Licinio Nicomediae de id. Iun. Inde Galliam Constantinus repetivit. Quaedam subscriptiones temporibus et locis eo ducunt, ut Constantinus Mediolani fuerit d. VI id. Mart, deine hienem a. 313/4 exegrit Treviris.

18 januari 313 IMP. CONSTANTINUS A. ad populum. Post alia: de delatoribus iam certa statuimus; quibus si quis contra fecerit, poenam capitalem excipiet. PROPOSITA XV KAL. FEB. CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

15 februari 313 IMP. CONSTANTINUS A. ad populum. Quoniam tabularii civitatum per collusionem potentiorum sarcinam ad inferiores transferunt, iubemus, ut, quisquis se gravatum probaverit, suam tantum pristinam professionem agnoscat etc. PP. XV KAL. FEBR. ROMAE. CONSTANTINO A. III. ET LICINIO III. CONSS.

Interpretatio. Si tabularii aut hi, quibus exactionis libri traduntur, potentiores voluerint relevare et, quod relevaverint, inferioribus addiderint, is, qui gravatum se probaverit, non amplius dissolvat, quam secundum censem se ostenderit suscepisse.

5 maart 313 IMP. CONSTANTINUS A. ad Philippum vicarium urbis. Si quis ab actore rerum privatamarum sive a procuratore fuerit vexatus, super eius calumniis vel depraedationibus deferre querimoniam non dubitet. Quae res quum fuerit comprobata, sancimus, ut idem, qui contra provincialem quicquam moliri fuerit ausus, publice concremetur, quoniam gravior poena constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt et nostra debent custodire mandata. DAT. III. NON. MART. HERACLEAE, CONSTANTINO A. III. ET LICINIO III. CONSS.

Interpretatio. Quicumque ab actore dominico vel procuratore fuerit alicuius iniuriaie improbitate vexatus, de eorum calumniis vel depraedationibus ad principem convolare debebit. Quae res si potuerit approbari, eos, qui circa provinciales talia facere ausi sunt, placuit incendio concremari, quia graviorem poenam principes constitui voluerunt in eos, qui sui iuris sunt et sua debent custodire mandata.

10 maart 313 IMP. CONSTANTINUS A. ad Aemilium virum perfectissimum rationalem. Si quando adnotationes nostrae contineant possessionem sive domum quam donaverimus integro statu donatam, hoc verbo ea vis continebitur, quam antea scribebamus, cum adiacentibus et mancipiis et pecoribus et fructibus et omni iure suo, ut ea, quae ad instructum possessionis vel domus pertinent, tradenda sint. DAT. VI ID. MAR. MEDOLANO CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

15 maart 313 IMP. CONSTANTINUS A. ad Evagrium Pf. P. Nemo iudex civilium munerum vacationem cuiquam praestare curiali conetur, vel aliquem suo arbitrio de curia liberet. Nam si quis fuerit eius modi infortunio depravatus, ut debeat sublevari, de eius nomine ad nostram scientiam referri oportet, ut certo temporis spatio civilium munerum ei vacatio porrigitur.

PP. ID. MART. CONSTANTINO A. III. ET LICINIO III. CONSS.

Interpretatio. Nullus iudex vacationem indebitam tribuat curiali, nec eum de suo officio studeat liberare. nam si ita tenuis cuiuscumque curialis et exhausta facultas est, ut ei publici oneris necessitas non credatur, ad principis iussit referri notitiam.

1 juni 313 IDEM A. ad Eusebium virum perfectissimum praesidem Lyciae et Pamfyliae. Plebs urbana, sicut in Orientalibus quoque provinciis observatur, minime in censibus pro capitatione sua conveniatur, sed iuxta hanc iussionem nostram immunis habeatur, sicut etiam sub domino et parente nostro Diocletiano seniore Augusto eadem plebs urbana immunis fuerat. DAT. KAL. IUN. CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

21 juli 313 Augg. et caess. Flaviae Aprillae. Cum profitearis te certa quantitate mancipium ex sanguine comparasse, cuius pretium te exsolvisse dicis et instrumentis esse firmatum, hoc a nobis iam olim praescriptum est, quod, si voluerit liberum suum recipere, tunc in eius locum mancipium domino dare aut pretium quo valuerit

juli 313 When I, Constantine Augustus, and I, Licinius Augustus, came under favorable auspices to Milan and took under consideration everything which pertained to the common weal and prosperity, we resolved among other things, or rather first of all, to make such decrees as seemed in many respects for the benefit of every one; namely, such as should preserve reverence and piety toward the deity. We resolved, that is, to grant both to the Christians and to all men freedom to follow the religion which they choose, that whatever heavenly divinity exists may be propitious to us and to all that live under our government.

juli 313 When we, Constantine and Licinius, emperors, had an interview at Milan, and conferred together with respect to the good and security of the commonwealth, it seemed to us that, amongst those things that are profitable to mankind in general, the reverence paid to the Divinity merited our first and chief attention, and that it was proper that the Christians and all others should have liberty to follow that mode of religion which to each of them appeared best; so that that God, who is seated in heaven, might be benign and propitious to us, and to every one under our government."

21 oktober 313? CT 16.2.2 Constantine Christian clergy shall be exempted from compulsory public service as not to interfere with their divine services.

[The Codex gives the date as 319, but Seeck, Elliot, and Pharr suggest that it should be dated to 313, and that the following law is a clarification of this one. This law has many parallels to the letter of Constantine to Anullinus, proconsul of Africa, listed immediately above, dating to Spring of 313. Coleman-Norton leaves the 319 date.]

31 oktober 313? CT 16.2.1 Constantine Certain catholic clerics are being harassed by heretics so that compulsory public services are too much for them to bear. They should be relieved of their civic duties, and replacements found, and in the future, clerics should not be forced to fulfill compulsory public services. [The addressee is unspecified, and Pharr and Coleman-Norton emend the year to 319. This law may go with the immediately preceding law for North Africa, or it may be a later, more general law. Elliot and Seeck leave the date without emendation.]

numeraret. Etiamnunc, si a suis parentibus certo pretio comparasti,
ius dominii possidere te existimamus. Nullum autem ex gentilibus
liberum adprobari licet. SUBSCR. XII KAL. AUG.
CONSTANTINO AUG. III CONSS.

10 augustus 313 IMP. CONSTANTINUS A. AD RUFINUM
P(RAEFFECTUM) P(RAETORI)O. Ferri non potest in titulos
militaris laudis inrepere eos, qui nec aciem viderint nec signa
perspexerint nec arma tractaverint. Ideoque si qui ex protectoribus
vel ex praepositis vel ex tribunis epistulas reportaverint, non habeant
privilegium, quod merentur qui ordine militiae sub armorum labore
decurso ad hunc honorem pervererint. P(RO)P(OSITA) IV ID.
AUG. SIRMIO CONSTANTINO A. III ET LICINIO III CONSS.

28 september 313 [...]Ita ergo venditionum omnium est tractanda
sollemnitas, ut fallax illa et fraudulenta venditio penitus sepulta
depereat. Cui legi deinceps cuncti parere debebunt, ut omnia
diligenti circumspectione quaesita per universas successiones tuto
decurrant neque aliquem ex improvidentia casum malignae captionis
horrescant. D. IV KAL. SEPT. A PRAEFECTO PRAETORIO AD
CORRECTOREM PICENI AQUILEIA. ACC. XIV KAL. OCT.
ALBAE CONSTANTINO AUG. III. CONSS.

31 oktober 313 IMP. CONSTANTINUS A. Haereticorum factione
comperimus ecclesiae catholicae clericos ita vexari, ut
nominationibus seu susceptionibus aliquibus, quas publicus mos
exposcit, contra indulta sibi privilegia praegraventur. Ideoque placet,
si quem tua gravitas invenerit ita vexatum, eidem alium subrogari et
deinceps a supra dictae religionis hominibus huiusmodi injurias
prohiberi. DAT. PRID. KAL. NOV. CONSTANTINO A. III ET
LICINIO III C. CONSS.